

Agure de trei ori in septimana: mercuri-a
vineri-a si duminic'a; in septemanele cu
serbatori inse numai de doue ori.

Pretiuu pentru monarchia:
pe unu anu . . . 10 fl. — cr. v. a;
„ diumetate de anu 5 „ — „ „ „
„ unu patrariu . . . 2 „ 50 „ „ „
Pentru Romania si strainetate:
pe anu . . . 30 franci;
„ diumetate de anu . . . 15 „

ALBINA.

Intenmerati se facu ca se prin anu
corespondenti ai nostri, la tele postele, sa
de a dreptulu la Redactiune, Stationsgasse
Nr. 1. unde sunt a se adresá tole cáta
priveecu foia. Cele nefrancate nu se pri-
mescu, cele anonime nu se publica.

Pentru anuncie si alte comunicatiuni de
caracteru privat, se respunde cáte 6 cr. de
linia; repetirile se facu cu pretiu scadiutu.
Tasea epistolare de 30 cr. v. a. pentru
data, se anticipa.

Budapesta, 31 maiu n. 1876.

Alalta-ieri, luni 29 l.c. se incepú in svatulu
tierei desbaterea generale asupra proieptulu
de noua arondare a comitatelor. De trei dile
decurge asta desbatere, fiindu proieptulu ata-
catu din patru párti, si anume din partea
Sennyestiloru ca contrarii peste totu a planu-
rilor lui Tisza intru reformarea amministra-
tiunii, din partea desidentitoru din partia
liberale guvernamentale ca unu proieptu lipsitu
de ori-ce principiu conducetoriu, din partea
opusetiunii din stang'a din caus'a cá prin acestu
proieptu se vatema autonom'ia municipale, ér
din partea Romaniloru natiunali pentru cá
prin acestu proieptu nu se intentiunea nici o
amministratiune mai buna, mai eftina si mai
rapede, ci singuru si numai nedreptatirea na-
tionalitatiloru nemagiare, in speciale a Roma-
niloru, si asigurarea suprematiei elementulu
magiaru asupra aceloru.

Si cu tóte acestea din partea guvernulu
si a mameluciloru sei nu se redicara voci intru
a apera proieptulu in meritu, ci prin apucature
dialectece se incercá numai a suci unele din
argumentele celoru ce combatura proieptulu,
si apoi prin frase bombastice a siovinismulu
magiaru se apela la turm'a de mameluci, ca se
votedia proieptulu fora a mai cerca atáta dupa
dreptiunea ce se urma prin acestu proieptu,
asecurandu inse Tisza cá interesele statulu
magiaru ceru imperiosu votarea acestui pro-
ieptu!

Nici nu era de lipsa altu ceva, cáci ma-
meluciloru li e destulu se scie voi'a stepaniloru
si apoi sunt in stare se-si decrete pentr' unu
osu de rosu chiar a loru-si perire. Ast'a ni o
dovedesce curatu si imprejurarea, cá la pe-
runc'a telegrafica, desi luni se vedeau numai
pucini mameluci in Camera, astadi turm'a e
completa, ba chiar si lingai romani la po-
runc'a stepanesca parasira petrecerea pe langa
curti metropolitane si din mare departare totu
intr'unu sufletu se grabira cátra Budapesta,
fresce ca nu cumva se patiesca beleu'a de a fi
insemnati in cartea cea negra, daca nu vor fi
aici ca se ajute a trece prin masin'a de votu-
sare si acestu proieptu magiaru, fie elu ori
cátu de pe facia contra intereseloru romane.

Avenu inse mangaiarea, cá desi acestu
proieptu va fi votatu si prin concursulu unoru
fii rateciti ai natiunii nostre, totusi n'a trecut
asta ocaziune, fora a se redicá unu vetto din
partea Romaniloru, spunendu-se adeca domniloru
magiari multe adevururi si redicandu-se gravi
plansori contra stepanirii magiare prin depu-
tatii natiunali C. Garbanu si S. Borlea. Asupra
vorbiriloru acestora vom reveni in nrulu vii-
toriu.

Noutatea dilei de mare insemnetate facia
cu cestiunea orientala ni-o aduse telegrafulu
de ieri si de astadi din Constantiana, si ea
suna:

„La dorinti'a unanime a poporatiunii,
Sultanulu Abdul Aziz fu destronatu, si pre-
sumptivulu sucesoriu Muradu fu proclamatu
de Sultanu.“ — „Sultanulu destronatu, Abdul
Aziz, mori fora veste.“

Amenuntele acestei drame ce se petrecu
in Constantinople nu-su cunoscute; se scie
inse cá ea trebuie se fie rezultatulu actiunii
„legiunei academice,“ a softelor, cari au
mare trecere intre musulmani si cari deci nu

se indestulna cu departarea dela veziratu a
russofilulu Mahmud-pasi'a si chiamarea la
ministeriu a conducetoriulu loru spirituale Mit-
had-pasi'a, ci cunoscendu cá Turca pe langa
reu'a chivernisala finantiale si gresit'a poli-
tica de pan'acilea se arunca cu rapeditune in
prepaste, se pusera si cerura ca sultanulu se
se retiena dela respiririle fora margini, se-si
reduca list'a civile la unu milionu lire si se
convoce unu „consiliulu generale natiunale,“
care se grigesca de tóte afacerile interne si
esterne, finantiale si politice ale statulu; ér
in urma vedendu cá nu potu se induplece la
tóte astea pe natanulu de Abdul Aziz, se-i fi
pusu ei capetu vietiei nepotentiose.

Astu-feliu suirea la tronu a lui Muradu
este rezultatulu unei miscari a musulmaniloru
teneri, cari pe de o parte intonedia in celu mai
pronunciatu modu suveranitatea elementulu
osmanicu asupra poporatiunii crestine din Tur-
cia, ér de alta parte nisuiescu a regenerá Tur-
cia prin reforme constitutiunali.

Complicatiunile in cestiunea orientala se
immultiescu deci din di in di.

Facia de acestea in provinciile rescutate
macelulu intre Turci si crestini se continua si
din Hertiegovina, Bosnia si Bulgaria sosescu
sciri totu mai dese despre succesele crestiniloru,
precum se afirma de adeverate si scirile despre
isbucnirea reacoiei si in celelalte provincie
turcesci din Europa. Er din Cetinje se telegra-
fedia, cá intre montenegrini si trupele tur-
cesci dela Podgoritia inca se templara conflicte
sangerose. Apoi din Serbia se anuncia, cá tóte
sunt gat'a pentru pasirea in actiune, fiindu
denumiti ca comandanti in armat'a serba mul-
time de oficiri rusesci si germani, si asteptan-
du-se pe tóta diu'a unu manifestu a lui Milanu
cátra poporulu slavu din Turcia, prin care i se
anuncia cá cu diu'a Sanzienelor Serbia intra in
actiune contra Turciei. — Si in legatura cu
tóte acestea se afirma ca pozitivu, cumca intre
Romania, Serbia si Muntenegru essiste o alian-
tia secreta cu privire la cestiunea orientala,
fresce fiindu sustienute si indemnate la ast'a
prin vr'o putere européna. . .

In urma contielegerea intre poterile euro-
pene se pare a nu se poté realisa, dupa ce
Francia si Italia se areta acu mai aplecate a
se alaturá pe langa Anglia. —

Or'a suprema!

Timisióra, in 13/25 maiu 1876.

Pare-mi-se cá tocmai e momentulu si po-
trivitu si supremu, pare-mi-se cá chiar dege-
tulu Provedintiei ne indémna, se ne apucámu
de regularea séu ameliorarea sortii celoru
patru protopopiate din Banatu, cari sunt afi-
liate diecesei din Aradu si se afla in positiune
anormale falsa!

Candu s'a reinfintiatu metropol'a gr.
or. rom. din Sibiu si episcopi'a din Caran-
sebesiu, atunci patru protopopiate din Ba-
natu, anume: protopop. Lipovei, alu Ha-
siasiuului, alu Timisiórii si alu B. Comlosiu-
lui, in contra interesulu si dorintiei cleru-
lui si poporulu lor, s'au afiliatu diecesei
Aradului. din motive, cari se diceau secrete
séu de politica inalta, in adeveru si facta
insa pentru d'a imbunetati dotatiunea episco-
pulu araduanu! Afilarea acest'a a fostu to-
tusi si asiá numai provisorica, pona adeca

aceste párti se se reculega, se-si adune me-
diló cele necesari pentru infiintierea, resp.
restaurarea in Timisióra a diecesei lor
stravechie.

Acést'a vedendu Elit'a poporulu si
observandu pré bine cá standu sub condu-
cere si administratiune din afara, cu greu
candu-va se voru poté aduna medilócele
necesari pentru o diecesa, s'a decisu, ca si
pana ce se va poté infiintia ori reinfintiá
diecesa in Timisióra, se se infiintiedie unu
Consistoriu gr. or. romanu, din barbati cá-
rora li va jacé la anima dorint'a acestui
poporu si cari asiá dara de buna séma voru
lucrá seriosu la realisarea aceleia.

Pasii cuveniti spre acestu scopu s'au
facutu inca la primul Congresu nationale
din Sibiu, ér mai apoi si la Sinodulu epar-
chiale din Aradu.

Trecu unu dieceniuntru intregu de la afi-
liarea nóstra, dar consistoriu nu se infiintia;
daun'a suferita prin acést'a cercustantia
fatala este asiá de mare si aduncu sentita,
incátu nu se va repará dóra neci candu.

Mii de poporeni din protopopiatulu
Timisiórii s'au despartitu de elu, dicendu
cá desi romani, se inscriu la serbi, ca se nu
fie siliti a alergá la Aradu; altii de pre-
ajuria éra diceau: „Se mergemu la Lugosiu,
cá suntemu mai aprópe si primiti mai cu
caldura!“ De alta parte serbii se bucura
si ridu de achisitiunile nóstre prin des-
partire.

Acést'a stare neliniscitoria se conti-
nua pona astadi, inca ea prin desbaterile ce
au avutu locu tocmai asupr'a cestiunei Con-
sistoriulu doritu de noi, apoi asupr'a fon-
duriloru comuni, si ca de incoronare estu
timpu, asupr'a restaurarii Consistoriulu
comunu din Aradu, a devenitu si mai nelin-
iscitoria, si ea formedia o intrebare fórt
grave a intereseloru nóstre bisericesci, in-
trebarea: daca óre potu remané aseste
párti si mai departe in starea lor de pana
acu, fora dauna ne-precalculabile?

Din partea sinodulu eparchiale din
Aradu, dupa spiritulu ce s'a instalatu in
acel'a, nu mai avemu ce asteptá.

Au trecutú doue període de cáte 3 ani,
a inceputu si alu treilea, si noi din ce in ce
totu mai multu ne convinseram, cá maio-
ritatea acestui sinodu nuscie apretiu frat-
ietatea nóstra; ea nu scie se tiena din des-
tulu séma de interesele mai de aprópe ale
nóstre, ba cá acusi-acusi li este de adrep-
tulu contraria, adoptandu facia de noi o
condamnabile politica de utilizare séu es-
plótare, politica pona aci numai a straini-
loru facia de romani! acést'a pasire a frati-
loru din pártile Aradului printr'o nefericita
retacire, fratii din pártile Biharului, ei in-
sisi scutiti fiindu prin propriulu lor con-
sistoriu, intru tóte oblu spriginindu-o!

Durerosu lucru, durerosá esperintia
este acést'a, dar cu tóte, dupa mine deplinu
constatata prin protocólele sinodali. Si
chiar d'amu pune, cá fratii nostri de peste
Muresiu nemicu nu sciu, nemicu nu reco-
noscu despre acést'a, reulu, nedreptatirea
si nemultiamirea nóstra ar fi numai grave;
cáci noi le-am vedé cu intristare si le-am
semti cu amaru, pre candu ei n'ar avé nici
ideia de ele si asiá dara nici capacitatea
d'a ni le vindecá!

Asueștiu dăra numitele protopopiate banatice, de cumva ele nu voiescu a se sinucide, nu mai potu remanē neci in starea lor precaria de pana acuma, neci chiar afiliate diecesei din Aradu, ci ele trebuie dupa convingerea mea sē grabēsca cātu mai tare, a-si croi alta sōrte, aternatōria deplinu dela ele, ne mai lasandu si de aci incolia sōrtea si prosperitatea dependente de la o maioritate diecesana, ce nici o data nu li s'a aretatu amica, n'a sciutu cuprinde si apretiu aspiratiunile si intentiunile loru nobili comuni, ci in cele mai grave casuri in locu d'a ne mangaiā, ne-a isbitu si in-strainatu; si care in urm'a urmelorū ajunse a despectā chiar propriiele sale dispusetiuni de ieri, si dispusetiunile congressuali, fara altu motivu, de cātu nu mai pentru dragulu unoru persōne, ca sē li intemedie acestorasi si mai multu in-fuintia si stepanirea, si sē paralisedie odiōsa controla a barbatiloru de bine si de onōre, desclinitu abanatielorū!

Dar si dăca luandu-ne inim'a in dinti, am ignorā tōte acestea, aruncandu unu velu dorerosu preste totu trecutul, trebuie sē marturisimu, cā noi avemu interese momentōse, interese vitali chiar, a cāroru validitate nu o potemu asteptā neci candu de la maioritatea fratiloru ungureni, si anume a celoru din Aradu.

Noi avemu d. e. o dorintia pe cātu de indreptatita, totu pe atātu si de ferbinte, „Restaurarea episcopiei gr. orientali romane in Timisiora,” pentru carea fratii din Aradu n'au aretatu picutiū de interesare.

Daca deci voimu a ni realizā acēst'a dōrintia, atunci mai antaiū de tōte averau lipsa d'a ni adunā poterile cele spirituali si materiali intr' unu centru, la unu focalariū alu nostru propriu, un'a cu noi, de unde sē se pornēsca activitatea comuna, spre procurarea cōditiuniloru necesari. Pana candu in sē vomu fi afiliati diecesei din Aradu si supusi unei majoritāti neconsentitōrie cu noi, de o lucrare eficace in acēsta directiune nici vorb'a nu potē sē fie.

Mai altu motivu insemnatu este urmatoriu:

De comunu se scie, cā cestiunea fonduriloru bisericesci si scolariē comune, inca nu este deslegata; se scie originea acestorū fonduri; se scie prin cine si cu cāte lupte si resp. fatigue s'au recasigatu aceste fonduri, si se scie si opiniunea maioritātii sinodali din Aradu in privinti'a acestorū fonduri.

Pana candu banatienii le considera de comune-bisericesci-scolariē, maioritatea sinodala din Aradu le considera am potē dice de o mura in gura la ea, si formēdia astfeliu de pretensiuni la ele, cari nu corespundu naturei si destinatiunei lorū; ea ar vrē ori mur'a in gur'a ei intrēga, ori trei parti si patru patrarie din ea; tertium non datur.

Edreptu cā intrebarea acēst'a pentru a dōu'a ōra are sē vina naintea congressului nationalu din Sibiu pentru decide, si potemu sperā cā sōrtea fonduriloru nu se va decide tocmai pre cum dorese maioritatea din Aradu, dar totusi detorinti'a nōstra este a ne pregati pentru ori-ce eventualitate, ca atare sē nu ne aduca nici intr' unu casu in perplexitate astfeliu, in cātu tocmai dăca congressulu ar decide despartirea fonduriloru, partea nōstra sē devina la dispusetiunea nōstra, deservindu scopuriloru si foloselorū nōstre!

Dar in fine chiar abstragendu de la tōte acestea, si chiar dăca cāte noi tienemu de rele, ar fi totu numai bune si totu atātea dovedi de amicitia din partea fratiloru de peste Muresiu, noi si in acelu casu, chiar ca amici, cu parere de reu si cu jāluire dupa fratii nostri din Aradu totu trebuie sē ne despartimu de ei de sub tu-

te'a lorū si se ne concentrāmu si organizāmu in noi iusi-ne, prin noi iusi-ne, pentru ca sē devenimu mai omogeni, mai aprōpe, mai tari facia de evenimente, si dē n'ar fi altfeliu posibilu, măcar de ocamdatā punendu-ne sub scutulu si conducerea Diecesei din Caransebesiu, carea intru tōte cestiunile cele mari si controversē, s'a doveditu multu mai aprōpe de noi, multu mai consentitōria cu noi!

Pre cātu eu cunōscu opiniunea publica in interesatele ipatru protopresviterate, potu dice cā ea de ani nutresce acestasi cugetu si asemenea sentire, si dorese de multu, ca intr'o adunare generale publica sē-si formuledie si motivedie postulatele, dupa timpu si imprejurari. Inca ach 2—3 ani, din partea inteligentiei s'au indreptatu provocari anume cātra Dlu V. Babesiu in acestu intielesu. Pōte cā pre atunci atare miscare nu se va fi aflatu oportuna: astadi ea mi se impare absolutu necesaria. Si asiā eu incheiu rogandu pre barbatii nostri de frunte, a conchiamā cātu mai curvindu o astfeliu de adunare generala din barbatii competinti de prin tōte comanele, aici la Temesiora sēu ori unde se va aflu de bine, dōra inca pe a dōu'a di de Rosalie, sēu la 8 dile dupa Santele Rosalie.

Paulu Rotariu.

Cum este de Romanulu nici cu legea 'n mana nu-si scie cāsicigā si folosī dreptulu facia de domni?

Este o intrebare, ce de o suta de ori, asiā diceudu mai pre tōta diu'a ni se impune, candu vedemu pre bietulu poporu alu nostru, chiar cu legea 'n mana, patindu paguba si rusine.

Mai vertosu ni se impune acēsta intrebare atunciā, candu vedemu pre bie ii Romani in viēti'a publica, cu ocasiunea a legeriloru pentru Dieta sēu pentru reprezentatiiele comitatelorū, ba adese ori tocmai si pentru cōle cōmunati, prin locuri unde mai numai ei sunt alegatori, si asiā dăra unde dupa lege ei si numai ei sunt stepanii situatitiei, ii vedemu svercolindu-se si garbovindu-se, casi sub o grea povara de peate, la urma in suspine si vaiērari plecandu-si capulu batjocurei si rusinei, si alegendu tocmai pre contrarii binelui lorū, sēu pre fiii unelte ai acelora din sinulu seu; ba inca pre cei mai ticalosi din poporu ii vedemu chiar facendu vertute din acēsta nebunīa si falindu-se de acēsta grea degradare si dauna a poporului.

Ei bine: ce pōte sē fie c a u s ' a ?

Cei mai buni ai natiunii, cei mai credintiosi fii esiti din sinulu poporului viēti'a si-sacrifica pentru d'a cāsicigā respectu acestui poporu, a cāsicigā drepturi si folose pe sēma lui; ēr elu, acestu poporu, pona si cu legea cāsicigata in mana, si-jārtfesce drepturile si folōsele, cu totu cu omenī'a!

Ei bine: de unde pōte sē v i n a a c ē s ' t ' a ?

Nu este juru imprejuru in Europa unu poporu, carele atāt'a sē fie suferitu de la straini, atāt'a sē fie fost despoiatu si impilatū si batjocuritu, casi Romanulu; ei bine: cum se pōte, ca acestasi Romanu, atunci candu dupa multe si grele lupte a cāsicigatu ceva-si puciau dreptu, fōrte pucinu, dar totusi destulu pentru d'a dovedi prin sustinerea si folosirea aceliū,

cumca merita si are lipsa si cere cu dreptu cuventu mai multu, cum se pōte ca elu, Romanulu, in locu d'a-si folosī cātu mai bine acelu dreptu, face batjocura din elu, si-lu arunca in pōl'a contrariloru, spre mare paguba pentru sine si spre bucurī'a si risulu strainilorū!

Ore poporulu nostru, poporulu romanu, despre carele noi ne-am dedatu a strigā in lume, cā este desteptu si ageru la minte, ōre elu sē nu fie cugetatu si recugetatu asupr'a acestei triste, daunōse si umilitōrie esperintie?

Noi, cari din cele mai crude tenere-tie ale nōstre ne'ncetatu diu'a si nōptea ni-am frementatu mintea si incordatu tōte poterile pentru redicarea si mantuirea poporului romanu din ticalōs'a-i stare decadiuta de pona acuma, noi marturisimu, cā nemicu pre lume nu ni-a machnitu si descuragiatu atāt'a in lupta, casi acēsta esperiintia, si de aceea de o suta de ori ni-am pusu intrebarea cā: ce ōre pōte sē fie caus'a acestei triste aparitiuni? Cu atātu mai vertosu, cāci acēsta aparitiune dupa legile logicei si psihologiei pare a dovedi, cumca Romanulu, acēsta remasitia de milliōne din vestit'a coloniā a lui Traianu, acestu mai indreptatitu poporu pre acestu pamentu, nu mai are consciintia, semtiū si stima de sine, e demnitate sa, de interesulu eu comune, prin urmare cā nu mai pōte avē viētia nationale, si asiā nici venitoriu!

Ōmenii de minte si de anima nestricata si-potu intipui, ce amara si dorerosā cauta sē fie intru noi acēsta observare si recugetare. Ei bine, ce scīmu sē facemu, candu poporulu nostru pre carele atāt'a l'am iubitu, si cu fruntasii sei pre cari atāt'a ii-am pretinuitu, mai la tōta ocasiunea imple si intinde acestu pacharu cu fere, ca sē-lu bemu, pretindiendu ca sē ni innecāmu in peptu tōte pré frumōsele nōstre dorintie si sperantie ce amu nutritu si cultivatu cu atāt'a firmitate de 50 de ani, asiā dicendu inca dela lēganu!

Si asiā, fiindu cā pentru acestu probabilmente ultimū anu alu activitātei nōstre publicistice ni-am propusu, a descoperi si essaminā tōte ranele si slabitiunile corpului nostru nationale, pentru de a li constatā natur'a, fie ca sē li gasimu medicin'a si incepemu mai seriosu vindecarea, fie măcar si pentru d'a ne convinge despre necurabilitatea acelora prin medilōcele de cari despunemu, si asiā cā sē incetāmu a ni mai respipi poterile in desiertu, intr'o lupta stērpa: de aceea noi asta data, in urmarea unoru curiōse reporturi ce ni se tramisera din cerculu Zorlentiului, despre miscarile pentru alegerea de deputatu dietale ce are sē urme toemai luni-a venitōria in 6 iuniu n. puseramu acēsta cestiune pe tapetu si venimu a-i dā din parte-ni respunsulu, resp. deslegarea pre carea o tienemu unica rationabile.

Caus'a cā Romanulu, si anume atātu cārturariulu, cātu si celu de rondu din po-

poru. chiar cu legea si esti favorabile in mana, nu-si sustiene dreptulu, ci si-lu da séu lasa strainului, de comunu contrariu séu si dusmunu alu séu, este in fundamentu: **nepriceperea sa**, nepriceperea nici a naturei séu importantiei dreptului, nici a urmárilor si imprejurárilor; ér in fapta caus'a este: **spiritulu de sclavia**, ereditu din trecut, care spiritu se manifesta in **temerea de domni, in ne'ncrederea cátra legile facute de ei**, si asiá dara in **istetimea sclavésca**, carea mai multu 'astépta de la buna-vointia séu gratia stepanului, de cátu de la sentiulu si cugetulu de dreptate, si resp. dela respectulu de lege alu acestuia.

Sè ne splicámu pre scurtu, dar lamuritu.

Dintre 1000 de cárturari din poporu si dintre 100 de inteliginti, trecuti prin tóte scótele medie si mai nalte, abia se afla ici colia cáte unulu, ér intre poporulu de rondu, firesce, nici intre una suta de mií nu este unulu, carele sè pricepa: in ce se cuprinde, ce este dreptulu, si a nume dreptulu garantatu prin lege, si cum trebue sustienuta cu orice pretiu santiencia, si cum trebue folosita la orice ocaziune favorea legii, déca este ca prin essercitiulu dreptului sè se sustiena, desvólte si sporésca drepturile, spre redicarea si fericierea poporului.

Asiá dara Romanulu, mai pestetotu nepricependu dreptulu, nici nu pune temeiu pre elu, nici nu se increde in elu, si nici nu sacrifica chiar nemic'a pentru sustinerea si folosirea lui. De aci apoi provine, cá cei-ce ocrotescu poporulu, ai sei si straini, i desconsidera si calca dreptulu, ca si candu nici n'ar essiste, firesce pururia intru daun'a, spre vaterarea poporului.

Ací este temeulu reului, si pre cátu timp essiste acestu temeiu, in daru va fi tota trud'a, d'a cáscigá poporului drepturi, cáci ori cáte drepturi sè aiba, acelea pentru elu voru fi numai pe hártia, ér in fapta elu le va lasá mórte, séu chiar indepliní totu numai in contra sa, spre folosulu stepaniloru sei straini!

Cátu ne-am luptatu si sfortiatu, d. ca sè cáscigámu poporului mai mare dreptu de alegere si sè eschidemu de la acestu dreptu pre sarantocii straini, ce se afla prin mediloculu poporului nostru; cést'a mare parte a succesu, astfeliu, cátu buna óra in Carasin, in fie-care dintre cele siesse cercuri electorali, la alegerea de anu alegetorii romanii devenira celu pucinu de trei, dar si de diece ori mai numerosi de cátu strainii. Si ce fu rezultatulu? Fú cá alesera pretotindeniá totu deputati cu programe antinationali, ba alesera mai mare parte chiar straini, conosciuti de contrari si dusmanii totu ce se dice romanu-nationale.

Am cáscigatu si avemu drepturi de autonomia bisericesca mari si frumóse, de cátu cari mai insemnate nu are nici unu poporu, nici o biserica. Si cum le folosímu? O carte grósa am poté scrie despre uritele si cum plitele a busuri, ce face si poporulu, si clerulu precum si mai mare parte a inteligintiei civili de acestu dreptu. Ajunge inse a atinge aci scandalosele alegeri prin comune pre bani, séu pentru nepotismu, si lovitur'a de statu, ce o essecutá mai de curendu coalitiunea din Sinodulu eparchiale aradanu!

Apoi in faci'a acestoru desconsiderári, despretiuri, abusuri scandalóse de dreptu, sè mai avemu indemnu si poft'a, d'a mai lucrá si a ne mai luptá pentru drepturi pe sém'a poporului romanu?!...

Dar sè mergemu mai de parte; insa in nrulu celumai de aprópe.

Babesiu.

Consideratiuni asupr'a cestiunii orientali.

I.

Politic'a momentana a Imperatiei nóstre, séu a d-lui c. *Andrássy*, cum o numesce lumea, dupa elucubratiunile facute mai de unadi prin Delegatiuni, dejá ni se demascá binisioru si credemu a o poté constata si descrie cu positivitate intru orientarea publicului nostru.

Austria traditionalmente de 100 de ani si mai bine, de candu adeca *Turcia* porni spre decadere, ér *Russia* spre redicare repede, a inceputu sè se téma si continua a se teme pona astadi infricosiatu, cumca descompunendu-se cea d'antafia, cést'a-lalta directu séu indirectu eredindu-o i va ocupá loculu.

Mai lamuritu, cá: desfacendu-se *Turcia* européna in elementele ei constitutive, fiindu cá acestea parte mai mare sunt *slave*, ele de voia de neovia séu s'ar annessá cátra *Russia* ca potere mare slava si vecina de a dreptulu, séu s'ar constitui intr' unulu ori in mai multe state slavice sub protectiunea *Russiei*, si asiá mereu ar influentiá si atrage pre slavii *Austro-Ungariei*, astadi peste 17 millióne la numeru, mereu descompunendu *Monarchia* nóstra de astadi.

Acést a temere si resp. politica austriaca traditionala o pricepemu pré bine; ea are de base logic'a si realitatea. De asemenea pricepemu si sustinerea acelei'a, cevasi in alta forma, pona astadi. Cáci in fine periclulu ce l'au vediutu si reconosciutu de o suta de ani o suta de diplomati din Europa si din Austria, diplomati mai mari de cátu dlu c. *Andrássy*, firesce cá nu este cu potintia sè nu-lu véda si reconósca si escelenti'a sa magiara-austriaca, si inca din punctulu seu de vedere magiaru cu ochilari inca mai marisiori decátu toti. Cea-ce noi insa nu pricepemu, cea-ce ni se pare unu *contrastu nesplacabile, o absurditate mare* in acésta politica austro-magiara, aceea este ténut'a Austriei de pona aci si Austro-Ungariei de astadi *facia de Romani si Romanime*; o ténuta pona astadi *nedeslucita, o enigma*! Si dorere cá noi Romanii, pre cari ne atinge acést'a mai d'a dreptulu, de atunci de candu se instalá in Austro-Ungaria form'a de constitutiune si parlamentarismu, nu fuseramu in stare nici din cóci nici din colo de Laita a produce, séu a redicá la positiunea competente mácaru unu *barbatu* cu destulu curagiu si destula pricepere, carele petrundiendu si cuprindiendu gravitatea situatiunei, sè fie incercatu a aduce lumin'a necesaria in intunerecu, pentru d'a aretá conducatoriloru *Monarchiei gresiel'a* loru originale, propriamente pentru d'a ii constringe sè reconósca *atinsulu mai susu contrastu*, adeverat'a acea absurditate, care fiindu in contra logice si resp. a naturei, mai curendu séu mai

tarzia ne-aperatu are sè-si resbune amaru in contra *Monarchiei*!

Tienemu cá este timpulu ca sè vorbimur chiaru si lamuritu, cum se cuvine patriotiloru sinceri, leiali si onorabili. Cáci dica cine ce va vére, *Monarchia* austriaca se afla pe calea perdiárii; noi n'o potemu salvá, dar' vina nu se cuvine sè avemu.

Pentru ca sè fimu bine preceptuti, trebue sè luámur firulu cam mai de demultu, sè aruncámur o privire repede si peste trecutulu.

In statele ^{*}evului mediu, ^{*}pre tempulu candu infloria feudalismulu, ^{*}statulu, tiererele, poporale se considerau ca proprietate o ómeniloru mai cu curagiu, mai cutesatori si intreprindiatori, alu *cavaleriloru séu nobililoru*, cari de comunu erau lotrii de tíera si imparitau jafulu cu domnitorulu, ce figurá de capitánu alu loru. Pre acelu tempu tendinti'a politica a acelei clási de ómeni érá: *a téné pre popóra in statu de orbía si sclavia, pentru de a le stórce intru folosulu celoru pucini de la potere*. Medilócele prin cari se sustinerea acelu statu de orbía si sclavia erau dóne mai vertosu: *bisericia* si *poterea fisica*. *Bisericia* invetiá, cá este voi'a lui *Ddieu* ca *poporale* sè fie *neconditionatu* supuse *stepanirii* si cá *tóta stepanirea* este de *susu de la Ddieu*, (mácar cá ea tocmai pre atunci mai tóta érá in manele lotriloru!) érá *poterea fisica brutale* dá urmare practica acelei invetiature, nimicindu fora crutiare pre fie-care ar fi incercatu a se indoi de indreptatirea absoluta a stepanitoriloru si a li se opune intru ceva! (De atunci datédia, atunci s'a intemeiatu spiritulu de sclavia, ce ne injuga pona astadi.)

Va se dica, in acei secli ai intunereculu politic'a statului, adeca a stepaniriloru, a fost: *a téné in orbía si servitute pre poporu peste totu, ori de ce lege séu nationalitatea ar fi fost elu*.

S'au redicatu inse barbati din poporu, cari cascigandu-si cultura inalta pre uniculu terenu permis, alu biserice, alu clerului, firesce cascigandu-si acea cultura nu pentru popóra, ci pentru despotii si tiranii loru, dar cari pricependu falsitatea si ticalos'a acelei directiuni a statelor, si ingrozindu-se de ea, si rusinandu-se de degradarea ómenime prin ea, au inceputu o predicá adeverulu si a face lumina, pona si prin martiriu, si pona ce pe la inchialarea secululu trecutulu prorupse revolutiunea franceza, carea prochiamá si si propaga si realisa mare parte *drepturile omului si ale cetatianului, egalitatea de dreptu in statu*.

(Facemu atente pre cetitoriu, cá precum in punctulu de mai nainte inferaramu degradarea biserice la unélta miserabile a poterii brutali, nemorali si neumane; tocmai asiá in punctulu nemedilocitu precédente atinseramu adeveratulu meritu alu biserice pentru poporu, resp. pentru ómenime. Institutiunea ast'a fu carea in decursu de multe secle totu a ferocatu si sustienutu jugulu orbitei si sclaviei. Dar totu ea a fost carea a produsu pre infrangetorii acelu jugu! De aceea noi facemu o mare distiuctiune intre biserica si biserica; de aceea noi in tóta viéti'a nóstra am lucratu la intemeierea biserice adeverate, biserice lumina-torie, biserice sante, si nemicirea pon' la pamentu a biserice *unelte straine*, biserice demoralisatórie si injugatorie. Nota bene: prin biserica pururia avendu a se intielege cei-ce stau in fruntea ei, specialmente *clerulu, preotimea*, cea mare si cea mica.)

Destulu cá de atunci, de la revolutiunea franceza cea mare incóci, lupt'a s'a incinsu intre propóra si domnitorii, propriamente despotii si tiranii loru seculari, pre facia, si acesti dia urma, acusi-acusi, candu intr'una candu intr'alta tíera, candu chiar peste totu vediendu-se reu strimtorati, de nevoia, mai alesu dupa esemplulu genialiloru *Napoleonidi*, si-modificara essentialmente politic'a, am poté dice chiar si *scopulu*, nu numai form'a domniei loru in tíere si peste popóra. Si acésta schimbare,

acésta noua directiune cu nóuele forme, constitue de buna séma caracterulu principale, achisițiunea, progresulu seculului alu XIX-lea.

Domnii, cavalerii, nobilii, oligarchii si aristocratii, cu unu cuventu „*clásile istorice*,” s'au convinsu că ele singure facie de milliónele popóloru, cu poterea nu mai potú sustiené jugulu, orb'á si sclav'á, asiá dara si-au cautatu *aliati, consoci*, dintre *clási* si dintre popóra, dupa imprejurári si trebuintia, ici luandu intr'ajutoriu pre elementulu cetatienescu de prin orasie, colia pre plutocrati, adeca pre ómenii speculei séu ai baniloru, mai a nume pre jidani, si in fine mai ingagindu pre poporulu celu nationalmente mai de aprópe de stepanitorii, ca mai calificatu d'a li fi intr'ajutoriu; astfeliu tuturoru facendu favoruri séu privilegii, tuturoru dandu câte o particea din domnia, firesce totu numai pe cont'a multimei séu totalitáti; astfeliu impunendu stateloru *caracteru nationale*, si inca eschisivu. Éra fiindu că favorurile se impartu între multu mai multi, decátu pana aci, numindu-se acum atari state — „*liberalii*.”

Cautati bine juru imprejuru si ve veti convinge, că mai pretotindeniá, dar specialmente in tierenle poliglote, adeca cele locuite de mai multe popóra, „*liberalu*” atát'a va sè dica cátu: *popórele nefavorite* de legi séu drepturi, a fi sistematecu apesate, impedeate in cultura, si despoiate prin multu mai multi ca mai nainte, in loculu suteloru pasindu mfile, in loculu mfiloru — sutele de mfi si milliónele!

Si déca veti essaminá bine procederea domnitoriloru, veti afhá, că si-au luatu in consortiu acele elemente din statu, pre cari le-au vediuu mai *valorose*, le-au reconoscutu prin esperintia mai pline de viétia si mai energice intru cautarea si eluptarea intereseloru loru vitali.

Pricepeti voi acést'a Romani? Séu ajunge-veti candu-va vr'o data a o pricepe si folosi?!

Aplicati acésta teoria acuma la noi in Austro-Ungaria, si veti avé aplicatiunea multoru aparitiuni fatali pentru noi, veti recunosce că — *ce este dualismulu*; pentru ce scopu si din care motivu némtiulu cu magiarulu, pan' aci contrari de mórte, dederá mana si se insocira ca duoi frati de cruce!

Slavii si Rmanii din Austro-Ungaria, poporu de 20 de millióne, se dice că au sè fie *civilisati* cu fort'á, prin nemtii austriaci si prin magiarii nostri; apoi ei, slavii si Romanii sè civilisédia asiá, că mereu se eschidu cu totu cu limb'a loru din viétia publica, din favorulu legaturei de statu. Cu unu cuventu, că ei, prin a domniloru nemti si magiari parintésca judecata, constatandu-se fora cultura, se dechiara necapabili de statu, si asiá, pentru că necesari'a cultura sè li sè dèe, li se ingreuiadia si chiar impedeaca cultur'a, nedandu-li-se nici unu cruceriu si nici unu ajutoriu politicu pentru redicarea de scole in propri'a loru limba, unica calificata de a-ii cultivá adevératu; ci din contra mereu, din propriiele loru medilóce redicandu-li-se scole — din colo peste Laita germane, din cóci magiare, in limbe absolutu straine si nepricepute Slaviloru si Romaniloru, si acést'a cu mintiunosulu cuventu că numai aceste limbe ar fi chiamate si calificate d'a oferí cultur'a adevérata, cultu'a mai nalta, in fapta inse pentru eá tocmai acestea sunt chiamate si calificate mai vertosu de a li sustiené prost'á si jugulu nationale, astfeliu mereu d'a le sterpi si inlocu prin elemente germane si resp. magiare, prin vicléna maiestria producende! *Astfeliu s'a schimbatu jugulu si domni'a trecutului in juglu si domni'a presentelii; astfeliu s'au substituitu liberalii moderni — conservativiloru vechi!*

Acésta politica, acestu scopu modernu pecatosu si asemenea gresitu ce sè dá statului, nici candu n'a esitu la lumina atátu de oblu

pronunsiatu, casi mercuri'a trecuta in Delegatiunea austriaca din Budapesta, unde marii austriaci Dr. *Sturm* si Dr. *Giskra*, spusera verde, că nici decátu n'ar mai dorí vr'o *annesiuni de Slavi la Austria*, fiindu că prin aceea s'ar intari elementulu slavu din monarchia, cu care si asiá destulu necasu au domnii a cáru *civilisare* si asiá face mare nevoia stepanitoriloru! Mai de parte cá: *nici o data n'ar dorí emanciparea crestineloru de sub turcu si inlocuirea semilunei cu crucea pe cupolele Santei Sofie in Constantinopole!*

De aci se vede lamuritu si nenegabilmente ce felu este ideia de cultura si civilisatiune, ce o nutrescu domnii dualisti nemti si magiari, in privinti'a nóstra, si ce intielesu are politic'a loru „*liberale*” si „*umanitaria*,” si cá ce partida este aceea, pentru carea poporulu romanu, de voia de nevoia, au alesu anu véra deputati in cele mai multe cercuri! Traga-si deci socotél'a cu sine si pana-si ei insisi pe frunte *timbrulu ticalosiei* toti cáti au invetiatu séu au alesu astfeliu, séu cáti de fric'a, din sfiél'a séu nepasare au suferitu a se alege cu asemenea programa!

Aceste explicatiuni premitiendu, acuma sè revenimu la cestiunea principale, continuandu in celu mai de aprópe nru.

Statutele de administratiune

ale „*Fondului pentru infiintiarea unei scole romane de fetitie in Clusiu.*”

(Urmare.)

§ 11. Agendele oficialiloru din comitetu suntu urmatórele:

a) Presiedintele convóca la tempulu seu siedintiele de comitetu si adunárele gen., presiede in tóte aceste, suscrie dimpreuna cu notariulu actele, si preste totu representa fondulu si e respundietoriu pentru elu autoritátiloru publice si facia cu o a trei-apersóna.

b) Notariulu implinesce afacerile scripturali, tiene unu inventariu despre acte, duce protocolulu regulatu, atátu despre siedintiele adunárilor gen., cátu si ale comitetului, cari din urma se voru autenticá in siedinti'a pros'ima de comitetu.

c) Cassariulu percepe banii incursi pre sém'a fondului, chitandu regulatu sumele primite; solvesce spelele curenti din banii pastrati la sine cu permisiunea comitetului; pastrédia in cass'a de feru contractele, obligatiunile, libele de cass'a de pastrare si alte papire de pretiu ale fondului; duce despre tóte venitele si spelele unu diurnalu regulatu; da ratiociniulu in siedintiele comitetului cá si in adunarea generale.

d) Controlorulu controlédia tóte afacerile pecuniari, ducendu si elu unu diurnalu regulatu despre tóte perceptiunile fondului, si suscriendu tóte avisele de solvire indreptate la cass'a fondului, asiá cátu fara suscrierea controlorului cassariulu nu e in dreptu sè escontentedie acele avise.

§ 12. Comitétulu va purtá titlulu de: „*Comitetulu fondului pentru infiintiarea unei scole rom. de fetitie in Clusiu*” si in actele sale se va folosi de sigilu propriu.

§ 13. Pentru ajungerea tientei prefapte comitetulu va tiené siese siedintie ordinare pre anu, totu la dóue luni un'a; iéra siedintia extraordinaria va conchiamá presiedintele de cáte ori necesitatea cutaroru afaceri va cere-o de urgentia.

La siedintie, cá sè se póta aduce decisiuni valide trebuie sè participe macaru $\frac{2}{3}$ din membrii actuali ai comitetului. Decisiunile se aducu prin majoritate absoluta de voturi, date pre fatia; la casu de egalitatea voturiloru pro si contra, presiedintele dirime.

Despre tóte actele in aceste siedintie se va purtá asemenea protocolulu regulatu.

§ 14. Agendele acestoru siedintie ordinare si extraordinarie suntu reportarea presiedintelui despre afacerile curenti si actele intrate la comitetu; scontrarea cassei; incuviintiarea de imprumute conforme prescripteloru din §. 18; dispunerea incassariloru de interesurie si capitaluri; luarea mesuriloru necesarie intru interesulu fondului, si alte asemenea; pre urma compunerea reportului anuale, a ratiociniului de preste anu, a bilantiei de venite si erogate, a preliminarului pre anulu urmat., si a celorlalte acte susternende adunárei generale.

De sine se intielege, că cu deschiderea scolei provédiuta in §. 19, cerculu activitátei comitetului se va cercuscrie mai in detaiu prin adunarea generale.

(Va urmá.)

Publicatiuni tacsabili.

CONCURSE:

Pentru statiunea invetiatorésca dela scol'a vechia conf. din Comlosiu, (Ó St. Anna) prin mórtea fostului invetiatoriu devenindu vacante, prin acést'a se escrie concursu cu terminu pan' la 29 iuniu a. c. st, v.

Emolumintele suntu: a) in bani gata 330 fl. v. a.; b) pentru scripturistica 5 fl. v. a.; c) pentru familiariatu 10 fl.; d) dela fiesce-care ingropatiune, unde se va pofti, 50 cr; e) in naturale 10 cubule de gráu; f) 8 cubule de ovesu; d) 12 orgii de lemne, din cari este si scol'a a se incaldi.

Cei ce voiescu a recurge pentru acésta statiune debue sè arete: a) estrasulu de botesu, b) testimoniu despre absolv. cursului pedagogicu; c) testimoniu despre absolvirea a 4 clási gimnasiali séu reali; d) testimoniu de calificatiune cu calc ilu bunu; e) atestatu despre purtarea morale. — Potu recurge si teologii absoluti.

Pana la diu'a alegerii in vre o domneca séu serbatóre au sè se presente in sant'a beserica, pentru de a-si aretá desteritatea in cantu si in tipicu.

Recursele suntu de a se adresá cátre comitetulu parochiale si a se trámite la inspectorele cercului Simandu in Comlosiu (Ó St. Anna).

Datu siedinti'a Comitétului parochiale in 6 aprile/25 martiu 1876,

in contielegere cu inspectoriulu

2—3

Constantinu Popoviciu.

Pentru implinirea postului de invetiatoriu la scol'a confessionalu gr. or. rom. in comun' Sacosiulu-turcescu, protop. Jebelului, cottulu Timisiului, se publica prin acést'a concursu panala finea lunei lui iuniu 1876 st. vechiu.

Emolumentele impreunate cu acestu postu suntu: Salariulu anuale in bani 100 fl. a., 20 meti gráu, 20 meti cucurudiu, 30 lb. clisa, 50 lb. sare, 12 lb. luminári, 8 stangeni lemne din cari are a se incaldi si scol'a, 4 jugere de pamentu aratoriu estravilanu si cotelu liberu cu $1\frac{1}{2}$ jugere de gradina.

Doritorii de a ocupá acestu postu suntu poftiti pana la terminulu alegerii in vr'o domneca ori serbatóre a se presentá in s. bis. pentru de a-si aretá desteritatea in cantari, ére cursele instruate conformu statutului org. adresate comitetului parochiale sè se trámite concernintelui dnu protopopu *Alessandru Ionovicu* in Jebelu pana la terminulu mai sus amintitu.

Sacosiulu-turcescu, in 13. maiu 1876.

2—3

Comitetulu parochiale,

in co'ntielegere cu protop. tractulu